

Asia: VN/1196/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Mannerheimin Lastensuojeluliiton lausunto

Väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annettua lakia säädettäessä Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) esitti lakiehdotukseen liittyviä kriittisiä huomiota sekä vakavia huolenaiheita lapsen oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että valmistelun aikana on arvioitu myös sitä, olisiko lakiin tai siihen läheisesti liittyvään muuhun lainsäädäntöön välttämätöntä tehdä sisältömuutoksia. Valmistelussa kuitenkin päädyttiin siihen, että sisältömuutosten tekemistä lakiin ei voida pitää tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena, sillä laki on hyväksytty alle vuosi sitten. Koska laki hyväksyttiin puutteellisena ja epätarkkana, MLL pitää tärkeänä, että kyseiset ongelmat korjataan nyt tässä vaiheessa, kun tarkoituksena on jatkaa lain voimassaoloa.

MLL myös muistuttaa eduskunnan lausumasta lakia hyväksyttäessä. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti EU-lainsäädännön ja sen tulkintakäytännön kehitystä sekä toimii aloitteellisesti Euroopan unionin komission ja muiden jäsenvaltioiden suuntaan, jotta Suomi saa tulevaisuudessa käyttöönsä kaikki EU-lainsäädännön välineellistetyn maahantulon torjuntaan ja hallintaan soveltuvat tuki- ja poikkeustoimet. Hallituksen esitysluonnoksesta ei käy ilmi, että asiaa olisi seurattu erityisen aktiivisesti ja asiassa toimittu riittävästi eduskunnan lausuman edellyttämällä tavalla.

Lakiin liittyy useita perus- ja ihmisoikeusongelmia ja sen toimeenpanoon epävarmuustekijöitä. Suomelle on olennaisen tärkeää noudattaa kansainvälistä sääntöperustaista järjestelmää, perus- ja ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta, joita Venäjä pyrkii kaikin keinoin heikentämään.

MLL painottaa, että lain 5 §:stä on käytävä ilmi, että lasten osalta viranomaistoiminnassa lapsen etu on aina ensisijainen harkintaperuste (YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3.1 artikla). Lapsia ovat

lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikki alle 18-vuotiaat henkilöt (LOS 1 art.). Laissa ei ole riittävästi huomioitu, miten lapsen etua selvitettäisiin eikä myöskään sitä, miten varmistetaan lapsen perheyhteyden säilyttäminen. Lain merkittävä ihmisoikeusongelma on, että lapsilla ei ole ehdotonta oikeutta hakea turvapaikkaa, vaan heidän pääsynsä maahan tai maasta poistaminen voidaan tehdä tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

MLL korostaa, että lapsen perhe-elämän suoja vahvasti turvattu perus- ja ihmisoikeutena. Perheyhteyden periaate on myös vahva oikeusperiaate lapsioikeudessa. Tästä syystä 5 §:ään on kirjattava yksiselitteisesti se, että lapsen hakemuksen vastaanottamisen yhteydessä, otetaan vastaan myös hänen kanssaan olevien perheenjäsenten kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset.

MLL painottaa, että lain 5 §:n soveltamiseen liittyy merkittäviä ongelmia. Ongelmallista voi olla etenkin 16–17-vuotiaiden tunnistamiseen alaikäisiksi pelkän ulkonäön perusteella, jos esimerkiksi henkilöpaperit puuttuvat tai ovat puutteellisia. Sama ongelma koskee muun muassa sellaisia vammaisia tai sairaita henkilöitä, joiden vamma tai sairaus ei ole helposti havaittavissa ulkonäön perusteella. Myös muusta syystä johtuva erityisen haavoittuva asema voi olla hankalaa tunnistaa ilman tarkempaa ja asiantuntevaa selvittämistä.

Käytännössä sen tunnistaminen, onko henkilö alaikäinen tai onko hänellä jokin vamma tai sairaus tai joku muu hakemuksen jättämiseen oikeuttava syy, vaatii laaja-alaista ja hyvää osaamista ja ammattilaisen asiantuntemusta sekä riittävästi aikaa asian arvioimiseen. Vaikka lain perusteluissa tuodaan esille viranomaisten huolellisen ohjeistuksen ja koulutuksen tarve, on kuitenkin syytä epäillä, että hyvänkin koulutuksen jälkeen rajaviranomaisilla on vain hyvin rajalliset mahdollisuudet suoriutua tästä vaativasta tehtävästä. Hyvin todennäköistä on, että hakemuksia jäisi tosiasiallisesti vastaanottamatta niiltä henkilöiltä, jotka olisivat siihen lain 5 §:n perusteella oikeutettuja. Näin ollen näiden ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen vaarantuisi vakavalla tavalla.

Lopuksi. Hallituksen esitysluonnoksessa (s. 20) todetaan perustuslakivaliokunnan käsitellessään väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annettua hallituksen esitystä kiinnittäneen huomiota siihen, että perustuslain esitöissä ei ole rajattu mitään yksittäistä perusoikeussäännöstä poikkeamismahdollisuuden ulkopuolelle. MLL pitää tätä kirjausta ongelmallisena, sillä siitä saa virheelliseen käsityksen, että jokaiseen perusoikeussäännökseen olisi mahdollista tehdä poikkeus. Rärkeimpien ihmisoikeusloukkausten, kuten kidutuksen, kiello on kuitenkin ehdoton, eikä niihin voi tehdä missään olosuhteissa poikkeuksia.

On myös syytä korostaa, että oikeus hakea turvapaikkaa on kansainvälisesti hyvin vahva oikeus, jonka rajoittaminen on erittäin ongelmallista.

Helsingissä 5.3.2025

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Esa Iivonen, vaikuttamistyön johtaja

Kirsi Pollari, erityisasiantuntija

Pollari Kirsi
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry